

Vlaams
Parlement

ingediend op **1357** (2017-2018) – Nr. 6
14 december 2017 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag
uitgebracht door Bert Moyaers

over grensoverschrijdend gedrag
in de sectoren Cultuur, Media en Jeugd

Samenstelling van de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag:

Voorzitter: Katrien Schryvers.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Marius Meremans, Elke Sleurs, Miranda Van Eetvelde, Peter Wouters,
Herman Wynants;

Joris Poschet, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Freya Van den Bossche;

Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Danielle Godderis-T'Jonck, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout,
Tine van der Vloet, Paul Van Miert;

Karin Brouwers, Sonja Claes, Cindy Franssen, Vera Jans;

Ann Brusseel, Willem-Frederik Schiltz;

Renaat Landuyt, Joris Vandenbroucke;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

Documenten in het dossier:

1357 (2017-2018) – Nr. 1 t.e.m. 5: Verslagen van de hoorzitting

INHOUD

1. Toelichting door Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel	4
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	5
3. Antwoorden van minister Sven Gatz	7
4. Bijkomende opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van minister Sven Gatz	8

De Commissie Grensoverschrijdend Gedrag organiseerde op 23 november 2017 een gedachtewisseling met Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel, over grensoverschrijdend gedrag in de sectoren Cultuur, Media en Jeugd.

1. Toelichting door Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel

Minister *Sven Gatz* pleit voor een duidelijke afbakening van begrippen zoals seksisme, grensoverschrijdend gedrag, ongewenst seksueel gedrag, seksueel misbruik en geweld, zodat ze door iedereen op dezelfde manier worden gedefinieerd.

Elke sector heeft eigen kenmerken. In de sectoren Cultuur, Media en Jeugd zijn er veel organisaties van verschillende grootte. Zo heeft één op vier personen werkzaam in de media, het statuut van freelancer. Maar er zijn ook grote mediabedrijven. Hoewel elke organisatie onder de sociaalrechtelijke verplichtingen valt, heeft niet elke organisatie een integriteitsbeleid. Voorts worden de sectoren gekenmerkt door een diversiteit aan subsectoren en statuten, professionals, freelancers, vrijwilligers. Het gaat doorgaans om kleine biotopen, waar het moeilijk is iemand in vertrouwen te nemen, zelfs de officiële vertrouwenspersoon. In bepaalde sectoren, bijvoorbeeld de hedendaagse dans, is het lichaam een instrument en is lichamelijke contact veeleer de regel dan de uitzondering, wat toch een bijzondere uitdaging stelt aan een integriteitscode. Heel veel medewerkers hoppen van het ene artistieke project naar het andere, wat de melding van ongewenst gedrag bemoeilijkt.

Iedereen vermoedt wel dat grensoverschrijdend gedrag reeds lang bestaat, maar pas nu de etterbuil gebarsten is, wordt er actie ondernomen. Zo zijn er gesprekken geweest met de koepelorganisatie van de cultuurorganisaties oKo (Overleg Kunstenorganisaties), met de administratie en met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. De jeugdsector staat al wat verder, aangezien de zaak al sinds 2011 besproken wordt, na het bekend worden van de misbruiken in de kerk. Sinds 2016 is er een vernieuwd actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp, de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en sportsector. Gezien het grote aantal vrijwilligers is daar ook nog wel flink wat terrein te winnen. Het huidige actieplan zet in op vier terreinen:

- een kennisplatform voor kennisdeling en -verruiming;
- algemene bekendmaking van het meldpunt 1712, waar het specifieke thema op de website aan bod komt;
- het vlaggensysteem om seksueel gedrag in te schatten en gepast te reageren;
- ondersteuning en hulp met aanspreekpunten integriteit en klachtenprocedures.

De cultuur- en mediasector is zich, aldus het oKo, al een tijdje bewust van het probleem. De sector is ervan overtuigd dat er al meldingsmogelijkheden zijn – algemeen en op organisatieniveau – maar dat die onevenwichtig zijn georganiseerd. Het is niet zeker dat de klachten altijd terechtkomen waar het moet. Er lopen ook contacten met Sensoa.

Op dit ogenblik zegt de sector onvoldoende zicht te hebben op de omvang van het probleem. Er is zeker nog mogelijkheid om de bestaande instrumenten en procedures te optimaliseren. Leidinggevend en kunnen nog meer steun gebruiken, een integriteitscode kan daarbij helpen. Voorts haalt de minister het belang aan van opleidingen en van de ontwikkeling van een visie over lichamelijkheid in de kunstensector. Om een duidelijker beeld te krijgen van het probleem, lanceert de

minister, op aanraden van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de sector, een enquête. Daarna kan worden bekeken wat de bestaande instrumenten en procedures zijn. De derde stap zal dan een actieplan zijn.

Het is niet altijd duidelijk wat er gebeurt met een klacht die volgens de bestaande kanalen wordt gemeld, en of die binnen de sector wordt afgehandeld dan wel via het algemene meldpunt 1712. Het komt er dus op aan de bestaande procedures en instrumenten te optimaliseren, maar ook beter bekend te maken. Voorts zal een integriteitscode per organisatie vooruitgang betekenen, alsook opleiding en training van leidinggevenden. In eerste instantie wil de minister – via overleg met zijn collega bevoegd voor Welzijn – het meldpunt 1712 beter bekendmaken, maar als dat niet volstaat, moet bekeken worden hoe de procedures van de sector zelf, het melden van seksueel grensoverschrijdend gedrag kunnen vergemakkelijken.

Kortom, er is een mentaliteitswijziging nodig. Zaken die misschien tien jaar geleden met een knipoog of misplaatst lachje nog door de beugel konden, kunnen dat nu niet meer. De samenleving moet zich beraden over het leed dat wordt toegebracht door de toedekking van grensoverschrijdend gedrag en het verwerpen van verantwoordelijkheid. Slachtoffers moeten worden geholpen, daders overeenkomstig de ernst van de daden bestraft. De enquête van het voorjaar moet eind april 2018 uitmonden in een actieplan, met procedures, integriteitscodes en vorming van leidinggevenden.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Peter Wouters weet dat de jeugdsector het meldpunt 1712 promoot, maar de cultuursector nog niet. Cultuur valt niet onder de beleidsoverschrijdende aanpak van de Vlaamse Regering. Er zijn weinig meldingen van zowel de jeugd- als de cultuursector bij 1712. Wat zijn de oorzaken daarvan?

Naast 1712 zijn er nog andere meldpunten zoals nupraatikerover en Awel. Zelfs voor kinderen zijn er al veel mogelijkheden. Is dat niet verwarrend? Welke rol kan het communicatieplatform daarin spelen? Heeft de minister nog commentaar gekregen bij een afzonderlijk meldpunt voor de cultuursector? Sommige centra algemeen welzijnswerk (CAW) vonden dat blijkbaar niet zo verstandig.

Ziet de minister een mogelijkheid om na programma's of artikels in de media ook het nummer van 1712 te vermelden, zoals dat ook gebeurt voor de zelfmoordlijn?

Tele-Onthaal heeft na de Panoreportage prachtig overgenomen van 1712, maar dat de melders doorverwezen werden naar 1712 betekent dat ze hun verhaal opnieuw moesten doen, wat in deze aangelegenheden moet worden voorkomen.

Het vlaggensysteem komt blijkbaar niet aan bod bij de vorming in jeugdbewegingen. Moet dat niet verplicht worden opgelegd bij de vorming tot monitor?

Voor *Orry Van de Wauwer* hebben parlementaire werkzaamheden en het VOICE-herkenningsmoment de context geschetst in de sport, waar misbruik het vaakst voorkomt. Het betreft machtsrelatie van coaches, maar ook geweldpleging voornamelijk door peers, fysiek contact tussen sportbeoefenaars, maar ook redenen om te zwijgen als angst, schaamte, schuld, ambitie. Hij ziet die context ook in de jeugdsector: machtsrelaties, veel fysiek contact, schrik om je sociaal leven te verliezen. In de sportwereld is er ook een probleem met informatiedoorstroming, waardoor bijvoorbeeld een coach, schuldig aan grensoverschrijdend gedrag, gewoon in een andere club aan de slag kan.

Kent de jeugdsector het vlaggensysteem voldoende? Wordt daarvan gebruikgemaakt? Zit dat in de opleidingen van monitors? Als er grensoverschrijdend gedrag is, wordt die informatie dan doorgespeeld zodat die persoon niet in een andere jeugdbeweging aan de slag kan?

De sportsector had nogal wat opmerkingen bij het veralgemeend vragen van een attest van goed gedrag en zeden. Ook in de jeugdsector is dat allicht zo omdat men vreest dat er minder mensen bereid worden gevonden om zich vrijwillig in te zetten.

Het meldpunt 1712 moet beter worden bekendgemaakt, waarbij expliciet duidelijk moet worden gemaakt dat men daar terecht kan om seksueel grensoverschrijdend gedrag te melden.

Minister Jo Vandeuren suggereerde het parlement om met de mediasector te overleggen over de wenselijkheid van een mediarichtlijn, waarbij in een aantal gevallen een verplichte verwijzing naar het meldpunt 1712 kan worden opgenomen. Heeft minister Gatz daar suggesties over?

Willem-Frederik Schiltz vraagt of het sociaal charter van de audiovisuele sector bepalingen over grensoverschrijdend gedrag bevat. Is dergelijk charter zinvol in andere culturele sectoren zoals de podiumkunsten en de pers? Daarbij past de bedenking dat dat gemakkelijker is op te leggen in grote bedrijven dan in kleinere cultuurgezelschappen.

Voor sensibilisering en een cultuuromslag is opleiding van leidinggevendens essentieel. Gepast omgaan met grensoverschrijdend gedrag moet dan ook aan bod komen in de opleidingen in conservatoria, regiescholen, theater- en toneelscholen. Heeft de minister daar zicht op? Heeft hij daarover contact met de minister van Onderwijs?

Bart Caron vraagt of de minister in het overleg merkte dat het oKo en andere actoren voorstander zijn van één algemeen meldpunt. De fysieke contacten in dans, film en theater maken misschien dat de barrière tegen grensoverschrijdend gedrag lager ligt. Kennis van de kunstensector is aangewezen om op een goede manier op meldingen te reageren. Dat geldt ook voor de sportwereld waar uit VOICE een internationaal netwerk en een Europees project groeiden.

Het is aangewezen om elke melding grondig te analyseren zodat er een beter beleid op kan worden gegrondvest. Is het in dit kader niet mogelijk elke organisatie die subsidies van de Vlaamse overheid ontvangt, te verplichten om een integriteitscode en vertrouwenspersonen te hebben? Maar wat dan met de kleine organisaties waar er maar enkele personeelsleden zijn? Daar is dat moeilijk te organiseren. Ook de vertrouwelijkheid tussen melder en vertrouwenspersoon is moeilijk te garanderen. Het is in elk geval nodig om een beter zicht op het probleem te krijgen, zodat de risicofactoren worden onderkend en een beter beleid kan worden gevoerd.

Katrien Schryvers vraagt waarom de sector cultuur niet gevat wordt door het Vlaams actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp, de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector.

De resolutie over de erkenning van de slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2475/3) dringt onder meer aan op aanspreekpunten integriteit in de vrijetijdssectoren. Wat is daarmee gedaan in de beleidsdomeinen Jeugd en Cultuur?

Het is niet gemakkelijk voor slachtoffers van seksueel misbruik om daarover te spreken. Er zal een enquête worden georganiseerd om meer zicht te krijgen op het probleem. Door wie zal ze gevoerd worden en wat zal er precies worden gevraagd?

Sensibilisering en vorming van leidinggevendenden is nodig, maar de ervaring in de sport leert dat ook slachtoffers steun nodig hebben, bijvoorbeeld om melding te doen. Er moet een zo ruim mogelijk bewustzijn worden aangeleerd om alert te zijn en feiten te melden.

Het zien van programma's, het lezen van artikels over geweld en misbruik, maakt dat sommige mensen behoefte hebben aan een luisterend oor. Dat is de reden waarom in de reeds vermelde resolutie wordt gepleit voor een mediarichtlijn zodat het meldpunt 1712, naar analogie met het nummer van de zelfmoordlijn, vaker wordt vermeld. In de media bestaat hierover enige terughoudendheid. Daarom suggereerde minister Jo Vandeuren aan het parlement om dit te bespreken met de mediasector. Als mediarichtlijnen niet mogelijk zijn, hoe kan het meldpunt 1712 dan wel bekendgemaakt worden?

3. Antwoorden van minister Sven Gatz

Minister *Sven Gatz* deelt mee dat cultuur geen deel uitmaakte van Vlaams actieplan ter bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp, de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector, omdat de invalshoek specifiek gericht was op minderjarigen.

De enquête mag dan op het eerste zicht een omweg lijken, de minister wil er een zicht mee krijgen op de diepte van het probleem en op de grijze zone. De enquête zal niet worden afgenomen door de organisaties zelf, maar door de koepels. Voor het opstellen van de juiste vragen zal er wetenschappelijke begeleiding worden gezocht. De enquête zal pas van start gaan kort na nieuwjaar.

Het is belangrijk om leidinggevendenden te vormen. Zo beschikt elke organisatie over iemand heeft die de bakens kan verzetten. De integriteitscode moet meer mensen bewust maken van de noodzaak om misbruiken te melden. Slachtoffers moeten alle hulp krijgen om meldingen te vergemakkelijken.

De minister zal aan de Vlaamse Vereniging van Journalisten en de Raad voor de Journalistiek vragen te bekijken om het meldpunt 1712 zoveel als mogelijk te vermelden. Het vermelden van de Zelfmoordlijn is ondertussen vanzelfsprekend, omdat men overtuigd is van het nut ervan. Het bewustzijn dat grensoverschrijdend gedrag een groot maatschappelijk probleem is, zal de vermelding van 1712 mogelijk meer evident maken.

De minister heeft niet direct de neiging om goedwerkende diensten als bijvoorbeeld Awel af te schaffen. Alleen moeten de meldpunten beter op elkaar aansluiten en moet het overzicht worden bewaakt. Niemand uit de sector heeft zich vooralsnog tegen de minister uitgesproken voor of tegen één meldpunt. Wel waarschuwen sommigen voor blinde vlekken.

Het klopt dat het vlaggensysteem niet voldoende wortel heeft geschoten in alle geledingen van het jeugdwerk. De commissie Jeugdwerk van de Vlaamse Jeugdraad buigt zich daarover. In eerste instantie zal het deel gaan uitmaken van het vormingspakket van hoofdmonitoren.

De minister heeft gemengde gevoelens over het verplicht voorleggen van een bewijs van goed gedrag en zeden. In Nederland is dat ondertussen een gangbare formaliteit en ervaart men het niet als een zware administratieve last. De jeugdsector zelf staat er in Vlaanderen terughoudend tegenover en de Vlaamse Jeugdraad zal dat onderwerp spoedig bespreken. De minister wacht op een aantal adviezen, maar als het helpt, en het vrijwillig engagement wordt niet gehinderd, wil de minister de invoering van een bewijs van goed gedrag en zeden overwegen.

Net om te vermijden dat een dader nog bij een andere organisatie aan de slag gaat, moeten meldingen en procedures beter op elkaar worden afgestemd. Ook in de jeugdsector moeten daar de nodige garanties voor worden geboden. Dat het meldpunt niet enkel dient om zuiver gewelddadig gedrag te melden, maar ook seksueel grensoverschrijdend gedrag, mag wel wat explicieter worden gezegd, onder meer op de website.

In de audiovisuele sector bestaat inderdaad een sociaal charter, met een reeks gedragsregels in verschillende sociale domeinen waaronder opleiding, werkomstandigheden, en verhouding werk-privé. Daarin engageren de partners zich om sociaal verantwoord te ondernemen. Omdat het toen niet als acuut werd gezien, bevat het geen passage over grensoverschrijdend gedrag. Mediarte, het sectorfonds, vraagt om dat bij de actualisatie wel te doen. De minister brak in de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media reeds een lans voor een dergelijk charter voor de geschreven pers. Omdat een charter ook de arbeidsomstandigheden vastlegt, vergt dat echter heel wat werk en overleg, onder meer met de Vlaamse Vereniging van Journalisten. In die charters zullen er ook vereisten staan voor de opleidingen.

Integriteitscodes zijn nodig op organisatie- en op sectorniveau. Voor de freelancers moeten er specifieke oplossingen worden gezocht. Het grootste deel van de code kan voor alle sectoren gelden, maar toch zijn er sectorspecifieke elementen nodig. Het volstaat niet een integriteitscode te voegen bij de vele documenten die een personeelslid bij het ondertekenen van zijn arbeidsovereenkomst krijgt. Het volstaat ook niet ze boven te halen bij problemen. Een integriteitscode moet geregeld aan bod komen, zodat de hele organisatie er het eigenaarschap van voelt, en de algemene en specifieke problemen van integriteit bespreekbaar worden. Om grensoverschrijdend gedrag te vermijden is een eenvoudig systeem nodig, met meldingsmogelijkheden, een integriteitscode en vorming van leidinggevenden als belangrijkste speerpunten.

4. Bijkomende opmerkingen van de commissieleden en antwoorden van minister Sven Gatz

Peter Wouters vraagt zich af hoever men moet gaan met aparte meldpunten. Ballet vraagt bijvoorbeeld een heel andere benadering dan een tekenacademie, maar elders zijn de verschillen niet zo groot. Voor kleinere verenigingen is het dan weer moeilijk om aparte aanspreekpunten te hebben. Hoe staat de minister tegenover aanspreekpunten integriteit in de jeugdbeweging en bij culturele organisaties?

Bart Caron suggereert een algemener geanonimiseerd wetenschappelijk onderzoek. Hij sluit immers niet uit dat er nog meer schandalen naar boven komen. Het geval Bart De Pauw zal niet uitzonderlijk blijken, noch in de media, noch in de cultuurwereld. Het onderzoek moet niet focussen op namen, maar het is wel nodig om de omvang van het probleem te kennen. Hij heeft immers de indruk dat het deksel alweer stevig op de pot wordt gedrukt.

Er bestaat geen pasklaar antwoord hoe een beter beeld te krijgen met behoud van voldoende respect voor de slachtoffers. Het systeem van VOICE werkt wel. Die organisatie heeft een vertrouwensband met de slachtoffers en slaagt erin een algemener beeld te scheppen. Dat is nodig om gepast te reageren, niet overdreven, maar zeker niet ondermaats, om het probleem volledig uit te roeien. Geruchten over nog meer te verwachten meldingen wijzen in elk geval op een diep geworteld probleem.

Katia Segers pleit eveneens voor een goed zicht op de omvang van het probleem, maar vreest dat het zelfs met een anonieme enquête moeilijk zal zijn om alles naar boven te spitten. Ze is het wel eens met Mediarte dat een extra bepaling wil in het sociale charter. Dit kan de hefboom zijn om in de geschreven pers een dergelijk charter te ontwerpen, met uiteraard extra bepalingen. Katia Segers suggereert minister Sven Gatz om te overleggen met minister Hilde Crevits hoe de kunstscholen hun studenten kunnen sensibiliseren. Daarnaast dient er ook een code te zijn over de manier waarop docenten met hun studenten omgaan.

Elke Sleurs kan zich alleen maar aansluiten bij de vraag om ook in de cultuursector een beter zicht te krijgen op eventuele mistoestanden. Het is ook belangrijk dat in de media de ernst van grensoverschrijdend gedrag en gendergerelateerd geweld wordt onderstreept. Op structureel niveau pleit zij ervoor om dubbel werk te vermijden. Samenwerken met onder meer het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, en het integreren van de acties van het nationale plan Partnergeweld, lijken aangewezen.

Katrien Schryvers vraagt hoe ver het staat met de aanspreekpunten integriteit in de vrijetijdsectoren van cultuur en jeugd. Ze is tevreden dat de minister een mediatorrichtlijn over 1712 wil uitschrijven.

Minister *Sven Gatz* zal, waar mogelijk, zeker samenwerken met deskundige organisaties. Toch acht hij het nodig een eigen enquête te organiseren om samen met de sector de omvang van het probleem te bepalen. Hiervoor zal hij zeker steunen op een vorm van wetenschappelijke begeleiding. De enquête moet laagdrempelig zijn en de hele sector bereiken. Het is zeker niet de bedoeling om meldingen los te weken, maar wel om een beeld krijgen van de omvang van het probleem. Dat neemt niet weg dat meldingen, los van de enquête, uiteraard altijd welkom zijn.

De administratie heeft het initiatief genomen om aanspreekpunten integriteit ingang te doen vinden in de jeugdsector. De minister zal de nota daarover aan de commissieleden voorleggen. Hij zal aan het oKo, de Vlaamse Jeugdraad en Mediarte een overzicht vragen van wat er al bestaat om integriteit te verzekeren en grensoverschrijdend gedrag aan te pakken.

Katrien SCHRYVERS,
voorzitter

Bert MOYAERS,
verslaggever